

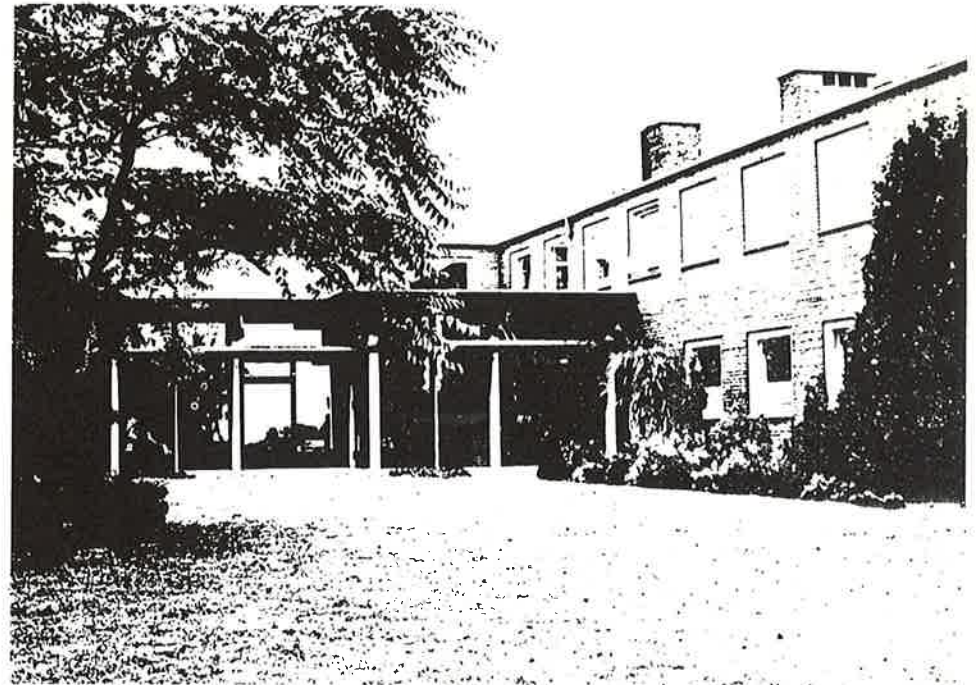

Ringe Fri- og Efterskole

Årsskrift 1983

54. årgang - udgivet af elevforeningen

Ved skolens formand

Det er jo almindelig skik, at man ved årets slutning gør status over året, der er gået, således også her omkring arbejdet på Ringe Fri- og Efterskole; et år, der er gået godt, med glæder og skuffelser, sådan som livet jo i almindelighed former sig.

Vi kan glæde os over en fyldt skole. Dette gælder også fri-skolen, hvor omkring 100 børn til daglig fylder lokalerne til bristepunktet. Derfor ser vi også frem til, at det længe planlagte byggeri kan realiseres i løbet af det kommende forår, til glæde og gavn for børnene og for en trofast medlevende medarbejderstab.

Arbejdet på efterskolen ligger i gode, faste rammer. Det er vigtigt, og også i høj grad accepteret af de unge, at der er en bestemt og fast linie at gå efter, det giver ansvar, men i allerhøjeste grad også tryk i det daglige samvær.

Vi begyndte skoleåret med 5 nye medarbejdere i efterskolens lærerstab, det var en for vor skole stor udskiftning, men det er mit helt bestemte indtryk, at alle de nye på en virkelig god og positiv måde er gledet fint ind i samarbejdet.

Desværre er der i nogle kommuner en manglende forståelse for det meget værdifulde i at støtte unge økonomisk til ophold på efterskoler. Det er måske i nogen grad forståeligt, at man ønsker egne skoleklasser udnyttet mest muligt, men alligevel er jeg overbevist om, at den økonomiske støtte, der afsættes til unge på efterskole er givet godt ud, ikke for efterskolens skyld, men for de unges skyld. For det første er det ganske sundt med et skoleskift efter mange år i samme skole og med samme lærere. Det er ikke så meget den elementære undervisning, men samværet i mange forskellige kreative opgaver og sociale funktioner, som giver en oplevelsesrig og lystbetonet skolegang, som vil præge dem resten af livet. Møder og sammenkomster på skolen er med til at give mange gode og værdifulde oplevelser, ikke

alene for de unge, men også for deres forældre. Derfor er det også glædeligt at se, hvor trofast disse møder op, når der indbydes til samvær. Det er i høj grad med til at styrke sammenholdet imellem hjem og skole og give medarbejderne troen på og lysten til at videreføre et værdifuldt arbejde.

Hermed ønskes alle en rigtig glædelig jul samt et godt nyår.

Bendt Jensen

Kære gamle elever

Dette skal ikke blive en lang beretning, men I skal dog lige høre om de vigtigste begivenheder, året har bragt.

Det hold, som vi tog afsked med den 20. juni 1983, er nu spredt for alle vinde. Det er sært at tænke på, at hver gang, et elevhold forlader os, afbrydes samværet brat, det er slut, og nogen af dem, man havde sin daglige omgang med, skal måske aldrig ses igen. Men det er jo den virkelighed, vi alle må leve med, og sådan skal det vel også være.

Det gælder derfor om altid vågent at søge at få det bedste ud af de forskellige træf, som vi har hen ad vejen.

Jeg synes, at skoleåret også sidste år gik, som det skulle. Går det således, at de gode minder er i overvægt – og det er de – er der ingen grund til mørksyn.

Det forløbne år bød som sædvanlig på mange dejlige fællesoplevelser. Julefesten, fastelavn og elevmødet samt lejrskolen udgjorde vel højdepunkterne, men også de daglige begivenheder gav stof til god eftertanke.

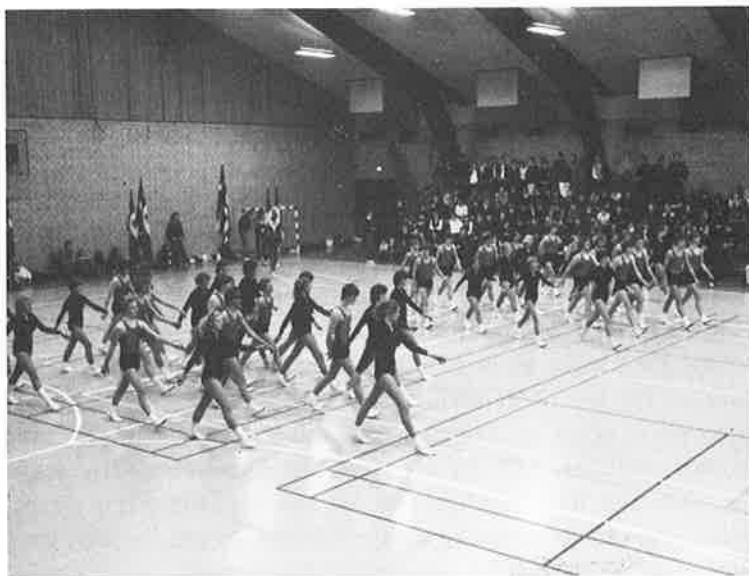
Inden I rejste, oplevede I jo byggeriet helt færdiggjort. Nu skal vi blot i det kommende år have bygget et par klasseværelser til friskolen, så er vi til ende med byggeriet her på stedet foreløbig, men da har vi også lov til at kalde skolen fuldt udbygget til sit formål: at være et lyst og rummeligt sted for sine elever.

En tilføjelse til årets festlige begivenheder oplevede jeg personligt med afholdelsen af min 60 års fødselsdag den 8. april, hvor vi fik lov til at afvikle festen herhjemme. Skolekredsen, bestyrelsen, slægt og venner fyldte salen om aftenen. Det blev en stor oplevelse. Aftenen var præget af de mange dejlige sange og taler. Tak til jer tidligere elever, der glædede mig i dagens anledning med jeres utrolig mange hilsener, og tak for jeres gave til mig, som blev skænket gennem elevforeningen.

Lige fra morgenstunden blev der festet. Friskolebørnene mødte

Robert passer på at der ikke er nogen, der løber ud.

Ved forårsopvisningen i Ringe Hallen.

op til formiddagschokolade med flag og det hele. Jo, det var en fin og festlig oplevelse, som jeg, skønt glemsom, nok altid vil huske.

Da jeg dagen efter funderede over, hvad der var blevet sagt i talerne til mig, måtte jeg sige til mig selv: »Hvis det virkelig er lykkedes for dig at give så mange det indtryk af din person, som der blev givet udtryk for i talerne, så får du nok at gøre, Gunnar Kjær, resten af din tid, for blot at indfri en del af det«. Endnu engang tak til alle sider for den oplevelse, der her blev mig til del.

Vi startede det nye skoleår med mange nye ansigter blandt lærerne, og I vil forstå, at vi gamle var overordentlig spændte på, hvordan det skulle gå. De nye er Jørn Mathiesen, Liselotte Svane, Anne Glent-Madsen, Gitte Jensen og Lisbeth Rostgård. De er faldet fantastisk godt til og går til sagen med lyst og interesse. Vi synes at have været usandsynlig heldige med valget af dem. De gode, veltjente kolleger, som de nye afløste, savner vi naturligvis, men som sagt har de fået gode afløsere, hvilket jeg ved må være dem en glæde. De afgåede er, som I ved, Ebbe Jørgensen, der blev forstander på Rudkøbing Efterskole, Inge Jensen, der er på orlov et år, Karsten Elbæk valgte at undervise på Ringe Statsfængsel, og Lone skulle tilbage til Den frie Lærerskole i Ollerup. Så er der Marianne Rasmussen, hun har ikke skiftet skole, men er flyttet op i friskolen, så hende har vi da stadigvæk »under taget«.

Som sagt, alle var de gode, loyale og dygtige medarbejdere, som mange af jer vil huske med glæde.

Køkkenet under Solveig – heldigvis – har også skiftet ud. Jonna, Lone og Dorthe Lindstrøm har forladt os. Sørensen beholder vi kun indtil nytår, hvor hun skal fortsætte sin køkkenlederuddannelse på en husholdningsskole. I stedet for de tre har vi antaget Tina, Lene og Hanne Jørgensen, som var elev her sidste år, så maden er stadigvæk af den samme gode kvalitet.

Vi glæder os til at se jer fra sidste år til fastelavnsfesten den 3. marts. Indbydelse udsendes, og vi håber, I møder op 100 %.

Til elevmødet den 2. og 3. juni venter vi også stort fremmøde.

Her har vi Arne i en kanonstart.

Ved afslutningen.

Vi har plads og hjerterum nok, og det er så festligt, når I kommer. Alle, der har 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50 års jubilæum indbydes til elevmødets jubilæumsfrokost. Søg allerede nu at samle jeres årgange. Kniber det med at finde adresser, så ring eller skriv til skolen, vi har fortegnelsen, i hvert fald fra dengang.

Vi ønsker jer alle en rigtig glædelig jul og et godt nytår.

Venlig hilsen
Kirsten og Gunnar Kjær

At være eller ikke være

Sammenligning mellem de to hovedgrupper af vore skoler: De grundtvigske og de missionske, giver anledning til eftertanke, i særdeleshed når det drejer sig om formålsklarheden.

De missionske skoler har mestret at fastholde det oprindelige grundlag uden at stivne i formen, på en måde så ingen, hverken indenfor eller udenfor skoleformen, efterlades i tvivl om sigtet. Enig eller uenig i skolesynet er det en ubestridelig styrke med denne uafkortede formålsklarhed.

De grundtvig/koldske skolars formål står langt fra med samme klarhed i formålsformuleringen. Rent faktisk råder der en betydelig usikkerhed om, hvad en grundtvig/koldsk efterskole (friskole) egentlig er eller kan være! Den situation er yderst uheldig og skyldes, at det oprindelige og egentlige grundlag ikke er fastholdt, og forskellige tolkninger af grundlaget har fået lov at snige sig ind. Denne flertolkning har skabt forvirring om det grundtvigske skolesyn og svækket skoleformens gennemslagskraft i en ikke ubetydelig grad!

For mig at se står de grundtvigske/koldske skoler uomgængeligt overfor valget om at være eller ikke være! Skal skoleformen kunne hævde sig, må den søge sin identitet genskabt. Det er i orden, at midlerne til målet er forskellige, men synet på det bærende skolegrundlag må atter gøres entydig. Et splittet grundlag betyder et splittet hus, og et sådant har intet budskab til en søgende ungdom!

Mit ærinde er at gøre op med det i tiden verserende synspunkt, at en grundtvig/koldsk skole fuldt legalt kan grundes på det humanistiske syn. Dette synspunkt er ikke alene en misforståelse uden hold i den historiske virkelighed, det er også en tilsnigelse, der på langt sigt er til ubodelig skade for skoleformen.

En ægte grundtvig/koldsk efterskole (friskole) må grundlæggende vedkende sig det kristne livssyn og virke derefter. Alt

andet er plagiat og snak i tågen! Med selv det mest elementære kendskab til Grundtvig vil man vide, at hans udgangspunkt for hele virket var bundet til hans overbevisning om, at mennesket er Gudskab. Denne overbevisning omfatter naturligvis også hans skolesyn. Alene hans bibelhistoriske sange er tilstrækkelig dokumentation herfor. Grundtvigs udtalelse: Menneske først, og kristen så, ændrer intet ved dette! Han anså skolen for værende forudsætningsløs i kampen for livet mod døden, om ikke den var forankret i den kristne tro. Han fastslog, at skolen ikke skulle være en kirke, altså skal den ikke missionere, men skal opleve og livsoplyse barnet og den unge til at overskue deres livssituation ud fra kristne tilhørsforhold, og herefter lade det enkelte menneske træffe det altafgørende livsvalg i frihed! Med dette syn satte han alternativet til den missionske skoleopfattelse op. Kold tilsluttede sig helhjertet Grundtvigs skolesyn og evnede at omsætte det i praktisk virke, hvori hans fortjeneste hovedsagelig ligger!

Spørgsmålet til den unge generation af ledere og efterskolelærere på vore grundtvig/koldske skoler bliver da, om man evner at formulere Grundtvigs syn for skole ind i nu- og fremtiden uden at vige fra de beskrevne, ufravigelige grundforudsætninger. Er svaret et ja, da vil de grundtvig/koldske skoler atter fremstå med styrke og klarhed og dermed have et budskab til den søgende ungdom i en splittet og tvivlende tid. Er svaret det modsatte, vil vor skoleform fortone sig og blive en skole for alt mellem himmel og jord – og dermed udvikle sig til intet at betyde!

Gunnar Kjær

De grønne øer

O, Færø, så fager, min dyreste skat. Ja, sådan begynder den færøske nationalsang, og Færøerne er virkelig fager.

Jeg opdagede det i sommer, da jeg for første gang besøgte øerne. Det øde hav, de nøgne klipper, stemning af ensomhed – alligevel var det betagende. Vandreture i fjeldene, opleve naturen i alle de skiftende vejsituationer, snart sol, snart regn og snart dis eller tåge. Færingerne kender det og har lært at leve med det. Tit må de udsætte deres rejser, og det kan vare timer eller dage, inden de kommer afsted, men færingerne er tålmodige. Når vi det ikke i dag, så gør vi det nok i morgen eller senere, siger de. Flere af færingerne jeg talte med, syntes at danskerne gennemgående har for travlt, er for forjagede, og det vil jeg da gerne give dem ret i.

Der er næsten ikke træer på Færøerne, kun i Thorshavn vokser der lidt træer i læ af husene. Derfor er udsigten meget vidt-favnende. Nå vi kommer op i fjeldene, kan vi se flere øer, og ligeså, når vi sejlede. Afstanden ser ikke ud til at være så stor, som den er. Thorshavn har et indbyggerantal på 12000 mennesker. Da vi kom kørende i bus og så ud over byen, så den ikke ud af så meget, og først, da jeg gik rundt i byen, opdagede jeg, at afstandene var store. Husene var i gamle dage af træ og græstørv. Nu er de af beton og malet i flotte farver. Kontrasterne er store, og det er pænt med alle de røde, gule, blå og grønne huse mellem hinanden.

Jeg besøgte den sydligste ø, Sønderø, sejlede fra Thorshavn til Vagur. En meget skøn sejltur var det, hvor vi sejlede forbi Lille Dimun i en afstand af ca. 3 km. Et imponerende syn var det at se Lille Dimun, der er 414 m høj, og jeg vil tro, den har en diameter på 700 m. Da vi sejlede forbi, troede jeg, at afstanden til øen var omkring 1 km.

Det er en meget spændende ø. Jeg talte med en færing, som

Øen Koltur som er 200 m høj.

fortalte om øens historie. Den er ikke beboet, men ejes af nogle få familier, der bor på Sønderø. Disse familier besøger øen en 4-5 gange om året. Når de besøger øen, blir de der en hel uge eller mere, og de bor i en lille hytte. De har 300 får på øen, som går der året rundt, og det er ufatteligt, at så mange får kan græsse der.

Øen har, med undtagelse af et sted, lodrette klippevægge fra havet og 150 til 200 m op, derefter går det over i et skråt terræn, så skråt, at jeg synes, det er livsfarligt at færdes der. Af og til går der da også får tabt, idet de falder ud over kanten.

De få gange, ejerne besøger øen, er for at klippe fårene eller for at hente dem hjem, der skal slagtes, eller andre gange, når de er på fuglejagt. Der er i tusindvis af fugle på Færøerne.

Der fortælles, at et skib for 4-500 år siden forliste ved Lille Dimun. De fiskere, der reddede sig i land, havde ikke store håb om at overleve, da de så, at øen var ubeboet. Men så fandt de

en hule i fjeldet, og det viste sig, at hulen blev brugt, når ejerne var på øen. Det gav fiskerne nyt håb, da de nu havde husly. Nogle dage senere så de en båd sejle forbi, og de gav sig til at vinke og råbe, men dem i båden blev bange for de vilde mennesker, for de vidste, at øen var ubeboet, og da der intet skib var ved øen, måtte det have noget med trolddom at gøre. Skyndsomt sejlede de hjem og fortalte, hvad de havde set. Sagen blev undersøgt nærmere, og de uheldige fiskere blev reddet. Der er mange beretninger fra Færøerne, og færingerne kender dem. Jeg oplevede en aften med færøske folkedanse. Dansene er ikke noget særligt, men nærmest ensformige. Musikanter har de ikke med, men i stedet synger de selv til dansene, og det var netop det, der var oplevelsen. På skift er der en af danserne, der synger for.

Sangene handler om færøske sagn og sagaer, og den udstråling, danserne havde, var oplevelsen værd.

Elleve dage var jeg på Færøerne. Thorshavn havde 75 års jubilæum som købstad. I den anledning var der indbudt 1000 nordiske gæster til et idrætsstævne. Det var elleve gode dage, hvor jeg fik mange spændende indtryk af Færøerne.

Hermed ønskes alle en rigtig glædelig jul og et godt nytår.

Lars Liengård

Vi vil se land

Således starter Ejnar Kampp et digt, hvoraf jeg har fået lov til at tage følgende uddrag:

Vi vil se land
uden bomber og kanoner
vi vil se havet
uden miner, uden vrage
vi kan li' den klare luft
uden jagerformationer,
kort sagt:
vi si'r nej til al den snak om krig igen
vi si'r nej – os får I ikke med på den.

Det er et digt, der har en meget stor aktualitet netop nu, hvor næsten al tale i TV, radio og aviser handler om oprustning og opsætning af nye og endnu mere effektive atomraketter.

Det er svært på den ene side at tage det alvorligt, det kan minde om drenges leg – hvor tit hører vi ikke: »Hvis du ikke holder op så gør jeg heller ikke«. På den anden side er det dødsens alvorligt, når en raket med flere sprænghoveder kan ramme sine mål minutter efter der er trykket på knappen, hvad er der så at stille op? Jeg forstår godt de unges usikkerhed og uro og famlen efter hvad fremtiden vil bringe – og er der overhovedet nogen fremtid? Som pessimist kan man sætte sig ned og lukke af for omverdenen og vente på det knald, der under alle omstændigheder kommer. Eller man kan vælge at være optimist og sige: »nej – os får I ikke med på den«, for derefter aktivt at gå ind i kampen for en fremtid. Det er ikke nok at sige, at raketterne må være der for at skabe en balance, der er meget ustabil, nej »vi vil se land, uden bomber og kanoner«. Væk med årsagerne til usikkerheden – utrygheden.

Er der usikkerhed på det menneskelige plan træder der en lang række hjælpeforanstaltninger i gang, socialvæsen, læger, præster, psykologer og jeg kunne blive ved. Men er der usikkerhed nationer imellem så snakker man og ruster sig, for at sikre sig i ly af snakken (tror nationerne), hvordan kan de dog tro det, nationerne består af mennesker og her ville hjælpen straks være klar, hvorfor så ikke når det er nationer?

Hjælp må der til, skal verden end bestå, hvis vi skal se et rent hav og en klar luft, og hjælpen skal komme fra ungdommen som føler sig så usikker, de må have noget at tro på så:

»vi si'r nej til al den snak om krig igen
vi si'r nej – os får I ikke med på den«.

Her er noget positiv, her er der noget at tro på og kæmpe for.
Med ønsket om en sikker og god fremtid, hermed de bedste jule- og nytårshilsner fra

Maiken, Malene, Pernelle, Birte og Ebbe Jørgensen

PS. Vi har skiftet bopæl og arbejde, idet vi har tiltrådt forstanderstillingen på Rudkøbing Efterskole, hvor I er meget velkomne til at se ind. Adresen er: Rudkøbing Efterskole, 5900 Rudkøbing.

Arbejdsløsheden - den rene mulighed

Aristoteles sagde om det arbejde, der ikke var direkte medvirkende til at skaffe mad på bordet, tøj bolig etc.:

»Derfor var det også først, da alle *) sådanne ting var frembragt, at de videnskaber, som ikke tjener det *) behagelige og heller ikke det *) nødvendige, blev opdaget, og først på de steder, hvor man havde *tid tilovers*. Dette er grunden til, at matematisk kunnen først opstod i Ægypten, for der havde præsteskabet mulighed for *fritid*«.

(Aristoteles (384-322 f.Kr.) indledning til afsnittet »Filosofiens opståen og væsen« – Berlingske Filosofi Bibliotek 1964).

Da Aristoteles selv var filosof, må man af dette citat udlede, at han betragtede det som en ubetinget fordel, at der overhovedet blev givet ham (og andre) mulighed for at beskæftige sig med ting af egen interesse – som ikke nødvendigvis skulle være medvirkende til at skabe føde og bolig. Han kunne sidde i fred og ro og filosofere, uden at hans tanker skulle blive henledt på problemerne omkring opfyldning af de mest grundliggende materielle krav.

Det har siden den tid været betragtet som et privilegium at kunne beskæftige sig med de ting man havde lyst til. Senere (i Danmarks historie) kom de velhavende godsejere, som havde en god økonomisk rygdækning for deres lystbetonede fritidssystemer, og det forblev et statussymbol at kunne bestemme over ens egen hverdag. Men for den almindelige landarbejder på den tid var fritid dagen lang ensbetydende med dybere fattigdom, og som sådan ikke noget privilegium.

Anderledes i dag, hvor vi alle (iflg. loven) kan få de mest basale materielle krav opfyldt, også selv om vi står uden fast

arbejde (der foretages dog små justeringer i arbejdsløshedsundersøttelsen og bistandshjælpen, alt efter hvilken regering der er ved magten). Der er således ikke længere de store *økonomiske* hindringer for, at man kan stå uden arbejde og samtidig få mad på bordet (med mindre man vælger at klæde sig som reklamerne foreskriver og vælger at køre i Jaguar eller ønsker at bo på Strandvejen).

Ikke desto mindre er denne frihed (læs: arbejdsløshed), som man i århundreder har kæmpet for, gået hen og blevet en sygdom. Det er ikke velset at være arbejdsløs og de fleste har det heller ikke godt med det. For samfundet siger jo: »Vi har ikke brug for dig, gå du hjem til din familie og vent ved telefonen til vi kalder på dig«.

Hvorfor går det galt for mange arbejdsløse? Det er fordi arbejde i vor tid er blevet sat lig med *livsindhold*. Mister man sit arbejde, mister man også sit livsindhold. Nu er præsterne endog begyndt at bede for »de arbejdsløse« på linie med de syge (underforstået: Dem der har mistet livsindholdet i tilværelsen). Det er i det hele taget ikke let at gøre op med denne myte, og alt for mange ser kun det negative i arbejdsløshedssituationen. Man er jo opdraget til, ikke mindst *i skolen*, at ens hverdag skal forløbe efter et fast mønster, der passer til det arbejde man aldrig får. Andre fortæller, hvad man skal lave på sit arbejde, og der bliver sat skarpt skel mellem arbejde og fritiden. Fritiden bliver belønningen for arbejdet. Får man pludselig »fri« hele dagen, føler man sig ikke velfortjent til det. Endnu en myte.

Der kunne remses adskillige andre eksempler op på, hvorfor det ved første øjekast kan virke ulideligt at være arbejdsløs. Imidlertid skal jeg her også give eksempler på, hvordan man kan vende arbejdsløshedssituationen til noget positivt. Trods udtalelser fra nogle få optimister, kan der efter min overbevisning ikke fremover regnes med et fald i ledigheden.

Som Aristoteles sagde i indledningen, har vi nu alle muligheder foran os til at udfylde vores tilværelse med det vi har lyst til. Men først må den arbejdsløse betragte sig selv positivt, som *arbejdsfri*, så den voksende fritid kan blive fri tid (= ingen

tidsbegrænsning på det han/hun godt kan lide at lave), som ikke bliver betragtet som en ventetid, inden man er i arbejde igen. Et familieliv kan ikke belastes med en ventetid, sådan som fagforeninger og regering vil have, og da man som arbejdsfri heller ikke kan søge at uddanne sig, uden at miste penge, må man selv finde ud af at tilrettelægge sin fritid, indtil skolerne, haltende bagefter, lærer at opdrage børnene til selv at disponere over sin tid.

I den fri tid gives der ingen ordre. Derfor bliver evnen til at vælge mere nødvendig end nogensinde. Og jeg skal ikke sige *hvad* man skal vælge, blot at man *skal*. De farlige mennesker er *ikke* dem, der siger at vi skal have raketter, men dem der ikke tager stilling. Det er således i alle andre aspekter. Vi står nu over for at kunne vælge *fællesskabet*, det folkelige, som Grundtvig sagde. Hvilket ellers ikke havde haft de bedste kår, nu hvor vi har brugt meget at lukke os inde i vores små bure efter endt arbejdstid, for at kunne lade op til en ny arbejdsdag. Man kan som arbejdsfri få tid til at gøre noget ved de ting i det nære samfund/miljø eller ude i »den store verden«, som man selv mener har betydning for at ens liv kan være meningsfyldt.

Underholdningsindustrien står på spring for at hjælpe os med at udfylde den fri tid. Og vi er lette ofre, fordi det er lettest at læne sig tilbage og starte videomaskinen. Men video'en er passiviserende og den laver i hvert fald ikke om på tingene. Vi står nu over for muligheden for at blive et folk bestående af kunstnere, hvadenten vi vælger at beskæftige os med idræt, folkedans, digtning, kreativt håndværk, musik, malerarbejde eller andet. Den kreativitet, som vi havde som børn, kan vi opdyrke og den grundtvigsk inspirerede skole får en opgave som aldrig før. Det er også *nu* vi har behov for at lære at udvikle de interesser, der kommer indenfra, blive klog på alt det vi har lært.

»Ledigheden er roden til alt ondt«, hedder et gammelt ord-sprog. Men menes der dermed (1), at man laver ballade, bare fordi man er arbejdsløs – ligesom vi ser, når voldelige grupper i samfundet dyrker det destruktive i stedet for det kreative – eller menes der (2), at man for let kommer til at gruble over sin egen

situation og dermed bliver utilfreds? Hvis det er (1), kan jeg godt se faren, men den kunne imødegåes ved bl.a. den forømtalte indsats i skolerne. Er det (2), der menes, ser jeg ingen fare. Det er altid sundt at stoppe en gang imellem og spørge sig selv: »Er jeg tilfreds med den måde jeg fører min tilværelse på? Hvad kan jeg eventuelt gøre, hvis jeg ønsker det anderledes?«. Man skal ikke være bange for at stille spørgsmål. Det er spørgsmålene, der er drivkræfter i enhver udvikling. Man kan så følge med i, hvad der sker rundt omkring én og bruge sin fri tid til at være med i at forbedre nogle ting, der måske kunne gøres bedre – og dermed føle sig ansvarlig for det, der ellers ville ske hen over hovedet på én.

Den fri tid giver os utallige muligheder for at leve og opleve vores tilværelse som ægte deltager, i stedet for at synke hen foran underholdningsmaskinen og lide en langsom, men sikker død.

God jul og god tid fra
Søren Skov Johansen

En 60-års dag

Fredag den 8. april var en festdag på Ringe Fri- og Efterskole: Den dag fyldte vores forstander, Gunnar Kjær, 60 år.

De af os, som kender Kjærs glæde ved at holde fest, og især fødselsdagsfest, var allerede lang tid i forvejen klar over, at det ikke ville komme til at gå stille af.

I god tid inden festen modtog vi en nydelig invitation til dagen. Og næsten 300 venner, slægtninge, skolekredsmedlemmer og kolleger (alle kunne for den sags skyld være under den første kategori), mente, at Kjær var værd at fejre, og sagde ja tak.

I dagene inden festen oplevede vi, som til daglig færdes på skolen, at Kjær blev mere og mere feststemt, hvilket slet ikke var ubehageligt: Han var, om muligt, endnu mere omgængelig, en ellers. Desuden havde han vist lidt besvær med »sommerfugle i maven«, som var på nippet til at udvikle sig til kæmpeørne. Husk på: Det var første gang, han skulle prøve at fylde 60. Det skal dog med det samme siges, at han klarede det med bravour.

Endelig oprandt den store dag, som startede i efterskolens spisesal med morgenkaffe for alle friskolens børn, kolleger og bestyrelse. Derefter kom der, dagen igennem mennesker, som ønskede at gratulere. Mon ikke Kjær godt kunne have brugt et døgn med lidt flere timer netop på sin 60 års fødselsdag.

Til aftenens fest var der dækket op i skolens nye gymnastiksal, og Kjær havde allieret sig med de efterskoleelever, som skulle være på skolen i week-enden. De skulle, iført flotte folke-dragter, agere som »tjenende ånder«.

Da klokken nærmede sig festens starttidspunkt, så det ud som om alt, hvad der kunne krybe og gå, var på vej mod Ringe Fri- og Efterskole.

Under den dejlige middag, hvor intet manglede, blev der holdt mange gode taler. Kjær selv havde regnet med, at middagen kunne være forbi ca. kl. 22,00, men det blev næsten midnat.

Det ville føre for vidt, her at nævne alle talerne, men af talernes indhold fremgik det klart, at Kjær har mange sider, hvilket forøvrigt forklaredes mesterligt og fornøjeligt af skolens revisor, Frede Skov Johansen, som holdt følgende tale:

Der sker noget på »Bakken« i disse år.
En ny sal er det sidste, som færdig står
– ellers kunne vi ej fødselsdagen holde
– i hvert fald ville det problemer volde.
Nu glæder vi os til festen på skolen,
og mon ikke vi også ser morgensolen.

Vor hædersgæst er noget af et konglomerat,
som ikke lader sig portrætterne lige i en fart.
Jeg vil dog mene, vi ikke skal lade vær,
at tegne både Kjær og Gunnar – og Gunnar og Kjær.
De er begge selvsamme person,
men haver ofte hver sin mission.

Kjær har ledet skolen i sytten år,
og indtryk af indsats, vi på skolen får,
når der bestandig er bygget og lavet om,
og det lige fra den første dag, han kom.
Her er udsyn, højt til loftet og plads til enhver
– et motto, der tegnes hos forstander Kjær.

Fyns Amts Avis bragte på forsiden i ramme
en beretning om en mand, der er i »fyr og flamme«
for sit virke under frihed og ansvar som grundlag,
og som taler for demokrati og ungdommens sag,
alt noget, som henvendes til hver især.
Her er i nøddeskal forstander Kjær.

En pludselig indskydelse han ofte kan få,
ingen ved – ej ham selv – hvordan det vil gå.
Eksempelvis, når han plæneklipperen kører,
så ryger tulipanerne – og han kan intet høre.
At ingen kom til skade var et under.
Se det var ikke Kjær – men det var Gunnar.

I skrift og tale han ungdommen forsvarer,
og kritikken mod dem, han hurtigt klarer.
En tale vil næsten altid rumme de unges problemer,
og han siger lige ud til de ældre, hvad han mener.
Se, det er skolemanden, der her er nær
– en improviseret tale af forstander Kjær.

Hænde kan det, at malerpensler fattes,
og på et nyt lærred, der hurtigt klattes.
I starten han motivet ikke aner,
men der arbejdes samtidig med malerplaner.
Pludselig står et uventet motiv så nær
– et virkeligt produkt – signeret G. Kjær.

Men han er bestemt overraskelsernes mand.
Mon der er noget han ikke kan?
Nys har han tolket Grundtvig på vers,
og han er gået så grundig til værks,
at bogen er udsolgt og nye oplag er nær
– udslip fra det indre – forstander Kjær.

At tage en hurtig beslutning, han gerne vil,
det gælder i hvert fald, når der er et kortspil.
Han melder godt nok på egne vegne,
men håber altid, at han med andre kan regne.
For at vinde skal man ikke ligge under
– et portræt af Kjær – dog mest af Gunnar.

Han er så absolut en menneskekender,
og uanset, hvordan vi det end vender,
så har han en løsning til både m & k,
og det er som regel et råd, de kan forstå.
Selvom dette af en skolemand kan forventes,
tælles han blandt de få, hvor det virkelig kan hentes.

Når Gunnar og Asger (Baunsbak) tumler rundt,
så rases der ud – og det er sundt.
Vi oplever, hvordan drengene kan lege,
og det er også en dyd, der er værd at eje.
Så skal vi andre ikke komme for nær
– for nu er det Gunnar – og ej forstander Kjær.

Hvad ligger der bag denne mands dynamik?
– for det er ikke bare lærdom og trænet fysik.
Når de mange ideer skal til frembringelse,
må det være en nærliggende betingelse,
at der er en katalysator ganske nær –
så, mon ikke det skulle være Kirsten Kjær.

En konklusion er ofte besværlig
og vanskeliggøres ganske særlig,
hvis man skal opsamle de mange talenter
– foruden dem, som ligger og venter –.
Man kan bestandig dele Gunnar og Kjær,
men sandheden er, at de står hinanden nær.

Efter middagen blev der serveret kaffe ved små borde, og man kunne nu svinge sig i dansen, nyde sin kaffe eller få lang tid til at gå med at kigge på det imponerende gavebord. Familien Kjærs største problem for tiden må være: Hvad i alverden skal vi give ham i julegave? . . . Men, hvad med en pibe, som ikke kan blive væk?

Alt i alt en dejlig aften, hvor alle involverede, fra køkken- og serveringspersonale til familien Kjær og naturligvis gæsterne, gjorde deres bedste.

Vagn Bording

Grundtvig og tidens Danmark

At Grundtvigs tohundredårs fødselsdag er blevet markeret over hele landet i år er yderst velbegundet, da han vel er den mest alsidige og den største åndsbevægelse, som Danmark har fostret!

Men eet er, at dette helt usædvanlige menneske bliver mindet på behørig vis, noget andet er, om vi stadig mener at kunne anvende hans storslåede tanker og visioner i vort moderne, højtudviklede teknologiske samfund. Med rette kan det siges, at der findes mange mennesker, som med stor glæde synger Grundtvigs skønne salmer og sange, og at mange højskoler, efterskoler og friskoler stadigvæk virker under hans navn. En stor del af vore kirkelige kredse vedkender sig også deres grundtvigske tilhørsforhold.

Det afgørende er imidlertid, om denne Grundtvig-vedkendelse nu også udmøntes på en måde, så den kendeligt påvirker befolkningens livsmønster i al almindelighed. Nøgternt set må det nok erkendes, at det livsmønster, der fremstår i dagens Danmark, ikke bærer synderligt præg af det grundtvigske budskab.

At dette ikke er tilfældet må beklages, eftersom vort folk som aldrig før netop har brug for at drage lære af Grundtvigs storslåede, tidløse syn på menneskelivet.

Vort folks situation er ikke usammenlignelig med den, Grundtvigs samtid oplevede i det forrige århundrede, skønt baggrunden naturligvis er vidt forskellig. Dengang tvang ydre omstændigheder også befolkningen ind i selvopgivende ufrugtbare egne. Således skrev Grundtvig de betegnende verslinier over situationen: »Folket sov som lig i kiste«. Men han nøjedes ikke med karakteristikken, tværtimod satte han sig for at vække sit folk til live. Med en genial digterisk klarhed oplyste han sin samtid om dens egenværd og muligheder og genskabte den nationale værdighed og kærlighed til fædrelandet, men undgik, at denne vækkelse førte til selvforherligelse og nationalisme, netop fordi

han utrætteligt understregede, at den virkelige storhed kun er at finde i det åndsborne og i det folkelige.

Uafladelig satte han det folkelige op som modsætning til den lærde videnskab. Ikke fordi han foragtede videnskaben som videnskab betragtet, men fordi han fandt, at de lærde afgørende svigtede deres forpligtelse, både videnskabeligt og folkeligt, ved ikke at formidle det videnskabelige indhold, så folket fik del deri og forståelse deraf. En videnskab, forbeholdt nogle få indforståede, betegnede han som djævelsk hovmod og selvoptaget-hed, og han anså en sådan komplet modrettet sin bestemmelse. Bl.a. i opgøret med disse lærde »ørkenvandrere« overbeviste han befolkningen om, at ville de have indflydelse på egne kår, da måtte de tage fædrelandet i deres besiddelse, fordi det netop retteligt tilhørte folket.

De vældige folkelige kræfter, som her blev sat i gang, førte frem til folkestyret, som stadfæstes med Grundloven af 1849. Denne historiske kultur- og samfundsrevolution, som her var sat i gang, bandt folket sammen i et tæt, folkeligt fællesskab, og et blomstrende åndsliv og kulturliv var følgen.

Således så højskolen dagens lys, og den gik ind i folkeoplysningens tjeneste med en enorm kraft, som simpelthen løftede almuen op til et oplyst folk, hvis ypperste repræsentanter beklædte de højeste poster på tinge og andre af samfundets nøglestillinger. Et barn af folkehøjskolens oplysning er således andelsbevægelsen, hvis betydning for Danmark enhver kender.

Således vækkede Grundtvig på alle fronter sit folk af dvale og førte dermed beviset for, at et bevidst, åndeligt oplyst folk i sig rummer en uimodståelig kraft, og at et sådant folk altid vil være herre i sit eget hus!

Den kolossale omvæltning af teknologisk art, som vi oplever, og som mere og mere avanceret er trængt ind på samtlige samfundsområder, har begribeligvis med den hastighed, hvormed det er sket, overvældet store dele af befolkningen og efterladt den i en slags afmagt.

Med den tabte kontrol over udviklingen er den teknologiske samfundsudvikling blevet overladt til ekspertgrupperne, der i dag

er de reelle magthavere i dette land, med den selvfølgelig påvirkning, at flertallet af borgerne har trukket sig tilbage i egne små cirkler, og således lever folkestyret ikke op til sin bestemmelse, og de demokratiske rettigheder kommer ikke til deres ret.

Her er det, vi bør være opmærksomme på Grundtvigs budskab om at tage landet i besiddelse og anvende vore oplysningsinstitutioner på rette måde, og i Grundtvigs ånd lade os overbevise om, at »den har aldrig levet, som klog på det er blevet, han først ej havde kært«.

Fatter vi først indholdet af dette budskab til bunds, kan intet hindre, at vi går imod en fremtid, hvor folket vil vide at indrette sig på en måde, som atter skaber mening med tilværelsen.

Tegn i sol og måne tyder på, at befolkningen allerede er i færd med at lytte sig ind på disse toner, et signal vi må tro på fører til rejsning og *handling*. Når det sker, er Grundtvig atter blandt sit folk!

Gunnar Kjær

I anledning af foreningen af ungdoms- og efterskolars 75 års jubilæum fik jeg den spændende opgave at forfatte omstående »Grundtvig prolog«.

HISTORISK POETISK PROLOG i anledning af Grundtvigs 200 års fødselsdag

To hundredåret skrives for Grundtvigs fødselsdag. Hans komme her til verden det blev en mærkesag. Hans ånd brød gennem tågen, som over folket lå. Med åndens kraft i syner han livets sandhed så.

I vuggegave fik han de danskes sande ånd, forløste folkekræfter som lå i bast og bånd. Med rod i Hvide-slægten han altid dansk forstod, og hvad der end ham hændte han aldrig det forlod.

Hans hjem, det skulle nøjes med det, man kalder lidt – dog, her var hjertevarme, som rakte himmelvidt. Her mødte Grundtvig sangen i første barneår, tillige fik han synet for livets sande kår.

Men drengen måtte sande i sine barneår, at svært det er at stave når man det ej forstår. Bogstaverne var svære, de sagde ingenting – som kunne give mening og sætte liv i sving.

Nu mor ham tog ved hånden, omgjorde tegn til ord, og barnet det begriber, hans undren, den er stor. Snart kunne Grundtvig læse, skønt fader støtte må. En verden uden lige da åben for ham lå.

Historie var sagen selv for en lille dreng. Han læste tidlig, sildig om natten i sin seng, og hertil blev der føjet Malenes sagn og sang, og drengen var fornøjet, det i hans hjerte klang.

Nu Grundtvig kom i skole hos præsten – Laurits Feld, om det man klart må sige det var til drengens held; thi væk fra hjemmets arne han tydelig forstod, at *kun* og kun derhjemme, der var hans sande rod.

I kunnen som i viden han drev det ganske vidt. Til Århus da han rejste, det blev et sideskridt. Den lærde skole kvalte alt liv og poesi, og kedsomhed sig bredte, forfald og driveri.

Student omsider blev han med viden uden mål. Han søgte hjertet dulmet med kortenspil og skrål. Hans færden var et øde, så vissen og så gold, der kunne intet skimtes, hvori der synes hold!

Til København han stævned og ville være præst, han vidste intet andet end blive ved sin læst. Han vandred' i en ørken, kun dyrkende forstand, skønt inderst godt han vidste, det var det rene vand.

Den kolde kirkelære, moralens golde krav, det viste ham et billed af livløshed og grav. Han fatter alt med hjernen, gør liv til teori, men aldrig hjertet rørt, det i frihed var deri.

Hans syn ret var forfejlet, det gjorde Steffens klart. At Grundtvig til ham lytted er ganske åbenbart. Vel rørt hjertets strenge ved Steffens ånd og ord, han var dog stadig naglet til tomhed her på jord.

Til Torkilstrup han tyed, han måtte holde fri, thi alt ham syntes lukket, der var ej vej og sti. Men naboprovstens døtre dog vakte hans behag. Hans hjerte for dem alle slog et forelsket slag.

Den yngste blev dog kåret til ungdoms hjerteven, det skabte visse syner hos Grundtvig nu igen. Han vendte sig mod saga med lidenskab så stor, at her han finder nøglen til rejsning her i Nord.

Han kom dog snart i knibe, da pungen alt var tom, at penge skulle tjenes, han kom ej udenom; thi leve uden midler var uden bund og grund, så saga måtte gemmes endnu en stakket stund.

Da skæbnen hen ham førte til Egeløkke slot. Hos Leth han fik en stilling, og alt nu syntes godt. Familiens søn han lærte i kundskabs store kreds. Som lærer var han dygtig, det daglig kunne ses.

Alt syntes i sin gænge med dette fæstemål, dog ingen kan det vide, hvad gemmer skæbnens skål? Her gik hun, slottets frue, så favr, så skøn og fin, og Grundtvig inderst tænkte: O, var den kvinde min!

Constance vakte hos ham den dybeste attrå, de talte meget sammen om alt, som dybest lå, fandt ofte åndens kilde og nød dens klare drik. – Men hun var evigt bundet til ægteskab og skik.

I denne sjælekvide beslutning Grundtvig tar: Om end mit hjerte bundet, jeg ånd og kraft vel har! Ja, ånden må mig hæve trods smerten i mit bryst. Vorherre må mig lande på værdighedens kyst.

Må Gud os da forene engang i evighed. Jeg mig for *loven* bøjer, og Herrens vilje ske. Med kærlighed forsejlet nu Grundtvig drog afsted, hans levned siden viste, at hjertesåret sved.

Tilbage var nu Grundtvig ved oldtids univers, og slut det var med pjanken, med sold og med kommers. Han ville sig fordybe i Nordens myte – sagn. Hans møde med Constance omsat til folkegavn.

Hans møde med det største vel sjælen sønderrev; det formede dog Grundtvig til det, han siden blev. Han gennem dette møde fik sans for åndens art. Det dybe syn for livet stod nu for altid klart.

Men kærlighed og længsel sat op mod åndens krav, nu Helved kvaler bragte og livets stemme tav. Vor herre han anråbte som Jakob i sin nød. I denne smeltedigel nu Grundtvig sammen brød.

Forpint og dybt fortvivlet, fortabelsen han så, de vildest djævelsyner bestandig om ham lå. *Alt*, så han, måtte ende i djævlens onde klo, hvor liv er uden varme, hvor liv er uden tro!

Den slange ham omslynged, hans fader klarest så, dens hoved skulle knuses ved bøn og visdomsråd. Og faderen tog sønnen så kærligt i sin hånd. De to, de bad tilsammen og spærngte djævlens bånd.

Kun frelse bragt af nåde, tildelt af himlens Gud. Det Grundtvig måtte sande, er livets største bud. Vi intet selv kan tage med vilje og forstand. Kun Frelseren kan skænke et lod i himlens land.

Med sikkerhed i troen, Vorherres kærlighed, mod manddomstiden stævner – hvor handling nu må ske. Fra Langeland han mindes, at Villemoes så kækt al valenhed forbande, på mod han lagde vægt.

Med Villemoes i tanke
nu store ting skal ske.
Med alvor og med vilje,
det danske folk må se,
at letsinds tomme pjanken,
skønt landet stædt i nød,
ej andet med sig bragte
end usselhed og død!

Og Grundtvig fulgte kaldet,
blev præst hos fader sin.
Til Lise klart han sagde:
»Fra nu, da er du *min*«.
Med rede på sit indre
brød poesien ud.
Han skrev de skønne salmer,
lovpriste himlens Gud.

I Grundtvigs »Nyårs Morgen«
der føres syn for sagn.
I dette epos prentes,
hvad er til folkegavn.
Hvis oldtidskraften tabes,
er folket uden rod.
Et folk, det vil fortabes,
som ej sig selv forstod.

Med vældig kraft han skriver
en verdens-ny krønik,
som folket klart fortæller
om gammel sæd og skik.
Skønt arv er dybt nedfældet
som folkets fundament –
om dette ej oplives,
er Danmarkstiden endt!

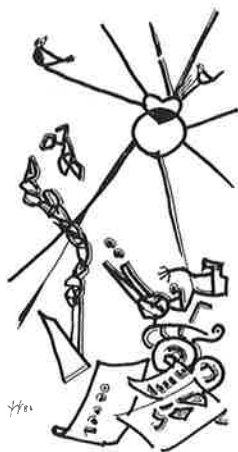
Historisk han påviser
fra mangt et folkeslag,
hvordan et folk forliser,
som bygger hus fra tag!
Nej, roden, den skal kendes,
herfra *alene* kraft!
Et folk har aldrig levet,
om rod det ej har haft.

Med blik for hele verden
han samler syn mod Nord.
I Nordens gamle saga
der hentes kraftens ord.
Det ord fra dybest kilde
skal danske bringe liv,
så ej han længre svajer
som mosens spinkle siv.

Med åndens kraft og vilje
han hovedsyn slog fast:
Omend på gale veje
med splittelse og last,
kan folket sig genrejse,
såfremt det selv det vil,
når blot det vil bevise
sin vilje stærk dertil.

Han peged' på det sande,
at uden håb og tro
ej ville folkeånden
her kunne fæste bo.
I *næsten* manisk stemning
han revsed land og folk,
for folkeåndens rejsning
han så sig selv som tolk.

Sit syn han nu uddyber,
afklaret blev hans tro.
Til kristen-menigheden
slår Helligånden bro.
Den løfter hele livet
og sprænger al forstand.
Ved badet og ved bordet
der findes livets land.

På alle fronter stred han
den nådesløse strid.
De svage kompromier
– forbi var deres tid.
Forstand og kundskabsviden
er godt til jordemål –
men kærlighed er livet –
og ikke ild og stål!

Højt agtet, det var Luther
af Grundtvig, det er sandt,
han var og blev dog manden,
som åndens sejer vandt.
Den mand, der sprængte lænken
med ord og ånd og liv,
og viste vej til Himlen
fra jordens splid og kiv.

Han helt sig nu afklared
den lutherske protest
mod kirkens ydre lære,
der hærgede som pest.
Fra pavekirkens stade
udviklet var den tro,
at sjælen kunne frelses,
blot pengene slog bro.

Mod pavekirkens lære
tog Grundtvig klart parti
og sagde – just som Luther,
hvad frelsen findes i.
Den lever i Guds-ordet,
som Herren selv har sagt.
Ved badet og ved bordet
til menigheden bragt.

Guds ord er ikke bundet
til videnskab og bog,
enhver, som det forkynder,
han folket klart bedrog.
Nej, linien, den må holdes
til første menighed,
så menigheden skuer,
hvad Kristus han lod ske.

»Gjenmælet« blev bekæmpet,
dogmaterne tog fat,
de kunne intet fatte,
forblev i dybest nat.
I skrift og flammetaille
de Grundtvig hegled' ned,
at sandt det var hans tale,
de ikke kendtes ved.

Til Helved kan I tvinge!
Så skarpt var Grundtvigs svar.
I mørkemænd kan bringe
alt, hvad som verden har.
Men om I også bragte
hver konge frem på rad,
I kunne ikke skænke
en gren det mindste blad.

Ubændigt Grundtvig sprængte
det falske kirkesyn.
Vort hele folk det ramte
med kraft som fra et lyn.
Det bredte sig som ringe,
at liv i ordet bor.
Det ord tilhører alle,
som på Vorherre tror!

»Gjenmælet« blev da dråben,
så bægret over flod.
Med Mynster sat i spidsen
ham kongen nu forbød
at skrive eller tale
om kirkens indre kår.
Censurens kolde lænke
at bære Grundtvig får.

Forfærdet Grundtvig spurgte:
Kan det dog være sandt,
at jættens onde kræfter
i Danmark ordet bandt?
En fri mand kan ej ånde,
hvor tvang forseglor ord.
Der frihed dog må være
for Loke som for Thor!

Til England Grundtvig drager,
måske på må og få,
motivet, der lå dybest,
var dommen at forstå.
Dog, snart han stærkt blev grebet
af brittens frie ånd,
han så den dybt forbundet
med Nordens stærke bånd.

Det blev ham klart på stedet,
at nordisk vikingfærd
mod Storbritanniens kyster
slog til med bål og sværd.
En færd, som ellers bringer
hvert folk til flammehad,
den britten stort tilførte
kulturens sølverfad.

Det stærke og det frie
i britisk folkeånd
var dybest set dem givet
af nordisk vikinghånd.
Hvad briterne nu øved
i oldtidsfolket lå.
Et dådløst folk derhjemme
nu måtte det forstå.

I atten fire-fyrre
fordunklet blev hans ånd,
han bastes her nu atter
i depressionens bånd.
I denne sjælekvide
han dybest afgrund ser.
Her midt i dette mørke
et under hos ham sker.

Han ser det barnemilde.
Det trygge faderhjem.
Et billed i hans indre
med storhed træder frem.
Det lille barn sig hviler
så trygt i moders skød,
det aldrig sig bekymrer
om synd, om angst og død.

Sov sodt, sov sodt barnlille –
det navn hans salme får.
Han ser i store syner,
klart barnelivets kår.
Som det skal vi fornemme,
at Gud er kærlighed.
Ved dåben skal vi skue,
hvad helt er Herrens fred.

I kirke, hjem og skole
stærkt Grundtvigs syn brød ind.
Hans ord til hjertegrøde
slog ind i dansken sind.
Den frie skole skabtes –
et brud med terperi.
Fortælling, fri oplysning
for ørkenvandring fri.

Højskolen ud sig bredte,
og talte Grundtvigs sprog.
De unge sandt oplystes,
oplivet ud de drog,
de skabte vældig grøde –
bag lå den klippetro,
at *kun* og *kun* i ånden
kan skaberkraften gro.

De fire livets aldre
har Grundtvig selv erkendt,
skal ikke evigt vare,
men liv fra død blev vendt.
Nu åndens luer flammer.
Den rette ånd holdt stand!
Utroligt, hvad der skabtes
af denne ene mand!

Er alderdom en brøde?
Den Grundtvig blev til gavn.
I Vartov han sig hviled'
med »høsten« i sin favn.
Han skued ind i himlen,
mod jorden var han tro
og vidste, at Guds gave
hos danske folk vil gro.

Her er fortalt hans levned
i meget store træk,
og Grundtvigs ånd her lever,
om end han længst er væk.
Det liv, som kæmpen skabte
alt under strenge kår,
har folkelivet næret,
bestandig det består!

Den tid, som vi oplever,
med al dens splittethed,
hvor alt er kompliceret,
hvor tro vi sønderled,
hvor åbnet er for angsten,
og tvivl har fæstnet rod,
der kunne meget ændres,
om Grundtvig vi forstod!

Hans budskab stadig gælder,
om livets sande kår,
om alt i verden falder,
dog skaberen består.
Hvis dette vi kan sande
i handling og i færd,
da ville vi opleve,
at liv er livet værd.

Der intet stort kan nævnes,
som Grundtvig gik forbi.
Hvor folkeliv bar frugter,
var Grundtvig med deri.
Forgæves vi ham søger,
hvis ikke klart vi ser,
at kun i hjertets dybder
det store altid sker!

Angst... tilværelse

angst
bange
angst for hvad?
angsten for det ukendte
fremtiden –
læse ugeblade
høre bånd
drikke og ryge hvad? –
virkelighedsflugt – bwadhr!!!
arbejde med sine tanker og indtryk
tænke sig om –
det er ikke let –
ræd for dit, nervøs for dat
bange for at være alene med sig selv –
flygte fra at bearbejde
indtryk
oplevelser
erfaringer
problemer –
tænke, tænke, tænke – – – –
ansvar –
ikke flygte
lære at turde tænke –
bearbejde og gennemtænke –
få styr på sig selv
finde sig selv
kendes ved sig selv
og ikke føle »mindreværd«.

Jens Peder

RINGE FRI- OG EFTERSKOLE
1982-83

Tanker ved rokken

I min bedstefars barndomshjem bagte de kun hver anden måned, men så kunne de også godt komme ud for at måtte skære mug af brødet de sidste par uger op til bagedagen. Herligt var det så endelig at dufte alt det gode brød, rugbrød og finere brød, og herligt var det sent om aftenen at krybe i de duftende, varme dyner, som havde udnyttet den sidste varme i den mægtige ovn. Dyner, som i vinterhalvåret let blev tunge og klamme, blev denne dag gennemtørre, og man blev let i sindet påny.

Der er 58 års forskel på Bedstefar og jeg, og kun 18 år har vi levet samtidig, men hvilken forskel på disse to verdener!

Jeg husker, da vi fik elektrisk ovn og kunne bage, når behovet meldte sig. Vi »kom« i frysehus og fik senere egen fryser. Bedstefar fik saltet eller henkogt kød. Grøntsager kunne også henkoges, og skulle de have friske varer, måtte de spise kål eller rodfrugter som kunne kules ned. Den ernæring, de fik, har såmænd været forholdsvis god, for Oldemor sørgede for, at de fik godt med gulerødder, og jævnligt fik de fisk, da begge dele »er godt for intelligensen«.

Vi fik støvsuger, elektrisk symaskine og vaskemaskine, medens telefonen og motorcyklen var der, før jeg husker. Oldemor ville have gjort store øjne. Rengøring, syning og vask, for ikke at tale om madlavning, foregik helt anderledes primitivt i hendes hjem. Kommunikation og samfærdsel ved hjælp af teknik kunne sam-

menliges med det at flyve, og selv sagkundskaben erklærede dette for umuligt.

Vores tøj tilhørte også en ganske anden verden. Jeg tænker, at min bedstefars tøj var fremstillet derhjemme, medens vores for en stor del var fabriksfremstillet, selv om vores mor syede og strikkede alt selv, i det mindste var råmaterialerne produkt af industrien. Beklædningsindustrien er tæt forbundet med selve begyndelsen til den industrielle revolution. Spindier og væverier skød op i England, og forbavsende hurtigt betød det en total ændring af samfund og levevis i vor del af verden.

Oldemors trofaste rok blev overflødig, og – ja, vi børn anede knap nok, hvad en rok var. Ganske vist stod der et gammelt eksemplar på bryggersloftet, hjulet og tenen kunne dreje, men jeg vidste faktisk ikke, hvilken funktion dette fine stykke håndværk engang havde haft. Nu stod rokken gemt og glemt, og først da Mor opdagede, at min bror var i fuld gang med at male den gamle rok med malingsrester, blev der tale om at redde den fra vandalisme og forfald.

I dag er spinding en værdsat hobby, og den moderne Spindelise løber let i sine kuglelejer, så selv børnene tramper og spinder uden bekymring. Oldemor ville se misbilligende på det knudrede garn, vi får ud af det. Heldigvis er effekt-garn lige sagen nu, en mode som er lanceret af industrien. Når moden atter skifter, må vi så se at få lært at spinde ordentligt. Jeg kan selvfølgelig tage på kursus og lære teknikken, men Oldemor, hvorfor fik jeg ikke min praktik af dig, viderebragt af generationerne efter dig? Men linien blev brudt allerede inden dit barnebarn skulle til, og hun tog jo også en uddannelse inde i byen, – så nu kan jeg »undervise« dit barnebarn, min mor, i en så selvfølgelig del af din hverdag som forarbejdning af uld til garn. Når jeg sidder ved rokken, holder jeg af at forestille mig dine hænders arbejde og dine tanker. Bandt du også vuggens gænge til tramperen, sad de store børn og strikkede, læste de, eller var Oldefar i gang med at læse op af en bog? Et tror jeg er sikkert, rokken har været stuens midtpunkt. Hjulets rytme er umiskendelig i dag som dengang:

Mor kan næppe se sit spind
og næppe tråden mage;
hej, da bæres lyset ind
og stilles i sin stage.
Lul-lul! rokken går!
tenens rappe vinge
over fyrrebjælken sår
en skok af skyggeringe.

(Jeppe Aakjær, 1910)

I ønskes alle en glædelig jul og et godt nytår.

Jacob, Stine, Robert og Herdis

For hvis du tror, du er noget...

synger Sebastian i erkendelse af, at samfundet styres efter Janteloven («Du skal ikke tro, du er noget»).

Vi har fundet et modstykke – en »anti-jantelov«, som lyder således:

Du skal vide, at vi andre regner med dig –
fordi du er noget.
Du skal vide, at mindst 4-5 mennesker,
nemlig dine nærmeste, er helt afhængige af dig.
Du skal vide, at vi ved, at der er noget godt
og værdifuldt i dig, som vi har brug for.
Du skal vide, at du har nogle menneskelige
egenskaber, som vi holder af.
Du skal vide, at vi andre også kender til at
føle os betydningsløse, værdiløse, ensomme
og mislykkede.
Du skal vide, at du hører sammen med os.
Du skal vide, at vi vil gøre meget for dig.
Du skal vide, at dit eget liv og vort samfunds
beståen er meget afhængig af din indsats.
Du skal vide, at vi sammen med dig kan løse
problemerne.

(Lis Andersen, 1980)

Godt nyt år ønskes til alle fra

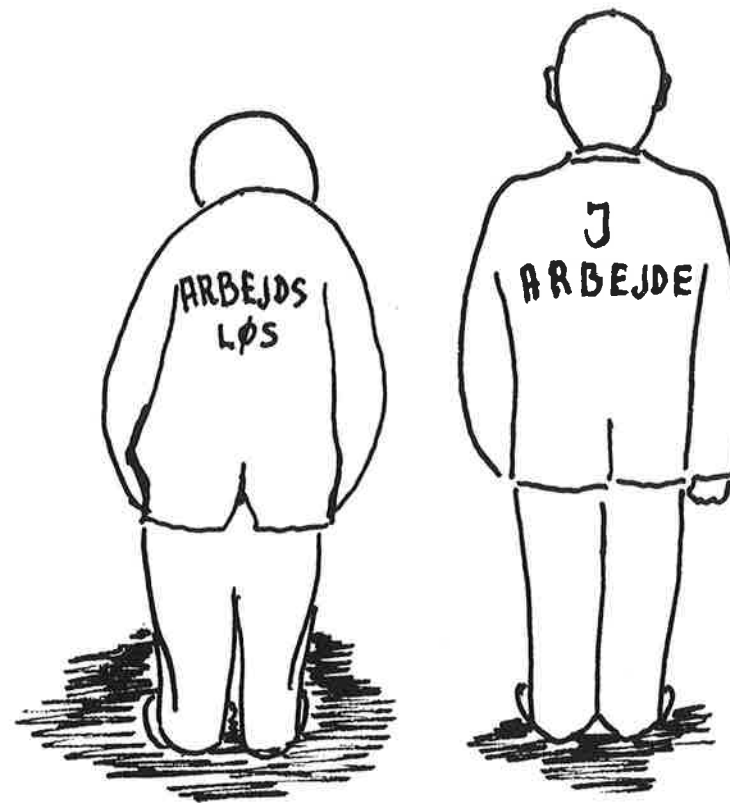
Lisbeth, Anne og Gitte

„Der er altid arbejde til dem, der vil arbejde”

Dette »budskab« fremført med bidende ironi af Niels Hausgård kender de fleste af os, omend vi forholder os forskelligt til det. Egentlig er det rigtigt nok, at der er arbejde til alle, hvis man tilføjer, at det ikke er alt arbejde, som man kan få løn for, selv om det måske i sig selv ikke er det største problem, da de fleste arbejdsløse er berettigede til understøttelse. Et større problem er det nok at skulle besvare spørgsmålet: »Hvad laver du?« med »For tiden er jeg arbejdsløs, men jeg håber snart at finde noget arbejde«. Det er som om man føler sig mindre værd – føler sig uden for, når man er arbejdsløs. Mit ærinde er derfor at gøre opmærksom på, at de, der for tiden ikke har arbejde kan bruge deres evner og energi ved at deltage i arbejde, som ingen vil betale for.

Først og fremmest kan man give sine nærmeste en hjælpende hånd, lege med sine egne og andres børn, dyrke sine interesser eller forsøge at forbedre sine kundskaber. Derudover er der altid brug for en indsats som leder eller træner i det frivillige ungdomsarbejde, og i en tid med sociale nedskæringer er der endnu mere brug for en håndsækning i det sociale hjælpearbejde her i landet eller en indsats til fordel for de nødlidende i andre egne af verden. Jeg er imidlertid klar over, at denne »trøst« nok ikke er tilstrækkelig, når man er uden arbejde. Sålænge børn er kede af at fortælle, at deres forældre er arbejdsløse eller omvendt, så er problemerne ikke løst. Først den dag, hvor vi ikke behøver at være forlegne ved at fortælle, at vi for tiden er uden arbejde, er vi på vej mod et mere solidarisk samfund. Et samfund, hvor frygten for at blive arbejdsløs ikke er større end selve arbejdsløsheden.

Netop frygten for at blive arbejdsløs har medført en ikke ringe skepsis over for den nye teknologi, en skepsis, som nok ikke er helt uberettiget. Når man imidlertid ser sig omkring, så

kan man ikke undgå at få øje på stressede og fortravlede mennesker, som sagten kunne nøjes med mindre arbejde. Desuden kan man let argumentere for, at der er masser af arbejde, som ikke bliver udført, fordi ingen kan eller vil betale for det. Derfor tror jeg ikke, at det er rimeligt at ofre kræfterne på at bekæmpe de teknologiske fremskridt, som kan frigøre mennesker fra usunde og ensformige arbejdsopgaver, derimod vil det nok være meningsfyldt at ofre sine kræfter på at tilvejebringe midler til at løse arbejdsopgaver, hvis løsning trænger sig på, f.eks. bekæmpelse af forureningen, kystsikring, naturpleje, vedligeholdelse af bevaringsværdige bygninger, forebyggende sygdomsbekæmpelse,

fremstilling af sundere fødevarer, udsendelse af ulandsfrivillige, bare for at nævne nogle områder, hvor der er brug for arbejdskraft. Finanseringen af disse arbejdsopgaver kræver imidlertid, at man kollektivt eller individuelt begrænser de midler, der i dag bruges til privat forbrug, da det næppe vil være fornuftigt at låne i udlandet til at løse disse opgaver. Vi kan sikkert nok blive enige om, at der bør afsættes flere midler til at løse de omtalte fællesopgaver, men det er nok ikke nemt at blive enige om, hvem der skal betale. Man kan imidlertid spørge om der er andre end de, der for tiden har arbejde, som vil kunne begrænse midlerne til privat forbrug og dermed afse midler til bekæmpelse af arbejdsløsheden.

Med dette håber jeg at give udtryk for nogle synspunkter, som de fleste af os er eller kan blive enige om.

Hermed sendes en hilsen og ønsket om en god jul og et glædeligt nytår.

Asger med familie

NB: Jeg skulle også hilse fra Line, en lille yndig pige på 8 mdr., som har tilsluttet sig vores familie.

Springgrav

Ringe Efterskole har nu fået en springgrav. Det skete i juni måned efter prøverne var overstået.

Vi havde emneuge på skolen, og 5 drenge gik i gang med projektet. De vidste ikke meget om sådan en springgrav, men hentede oplysninger forskellige steder.

Udgravningen var det største arbejde. Springgraven er 12 m lang og 3 m bred. Dybden er 80 cm, og der blev kørt temmelig mange trillebørfulde jord væk. Det gav en del vabler, og som I kan se på billedet, skete der også uheld undervejs.

400 bildæk ligger der i springgraven, og 30 cm savsmuld, og jeg må sige, at den fungerer perfekt.

Godt, vi fik den, vi har brugt den flittigt i efteråret.

Lars Liengård

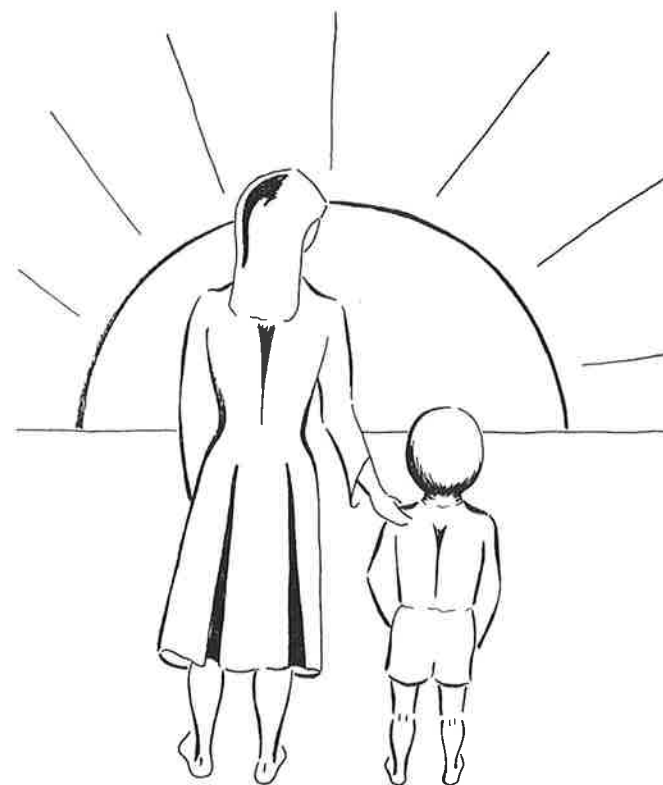
Tanker „klokken fem minutter i tolv”

I dag strejker Danmarks befolkning.
I fem minutter.
Fem minutter for fred.
I dag er det tyve år siden Kennedy blev myrdet.
Det mord blev til flere.
Men Kennedy blev helt.
Vi har vore helte og djævla, vi har pacifister og terrorister.
Men vi har ikke fred.
Og klokken er fem minutter i tolv.

Forhandlinger bryder sammen
klokken fem minutter i tolv.
Når nye at komme i gang?
Kvinder for fred, lærere for fred, mennesker for fred.
Vi er alle for fred.
Når vi at komme frem?

Femhundrede og tooghalvfjerds raketter i Europa.
Dem nåede vi ikke.
Vi sad i vor stue med billeder på væggene og bøger i reolen.
Vi sad i vor varme stue – og *ville* ikke de raketter.
Kvinder i England brød op fra deres varme stuer.
De levede i telte omkring raketbasen.
De *ville* ikke de raketter.
Kvinderne i England – og os –
vi nåede det ikke.

Vi sendte en mand til forhandlinger
for at sige nej.
En mand der hellere ville sige ja.
Sige ja til raketter – og vel også til fred?
Hvordan kan man sige ja til begge dele?

Forhandlinger er brudt sammen.
Hvad har vi nu tilbage
andet end at vente
og at håbe.
Håbe at vor angst ikke bliver vore børns angst.
Og håbe at det aldrig må blive
DAGEN EFTER.

Alle årsskriftets læsere ønskes en glædelig jul og et godt nytår.
Ellen, Vagn og børn

EN JULEHILSEN

Tidligere og nuværende elever og personale på Ringe Fri- og Efterskole ønskes en glædelig jul og et godt nytår.

Karl Hedemann

Tar du en ting med det onde,
så støder du snart på grund;
tar du en ting med det gode
med hjerte og barnemund,
så følger dig hele verden
selv den arrigste lille hund.

H. C. Andersen

De bedste ønsker om en god jul og et godt nytår.

Astrid Hansen

I hovedet til
klare meningsfyldte tanker

I brystet til
varme og modige følelser

I lemmerne til
begejstrede, initiativrige handlinger.

I harmonien kan mennesket føle sig frit og i friheden kan det først rigtigt leve medmenneskeligt.

Med disse få linier ønskes alle årsskriftets læsere en god jul og et lykkebringende nytår.

Asger Stokholm

Kimer, I klokker! ja, kimer før dag i det dunkle!
tindrer, I stjerner! som englenes øjne kan funkler!
Fred kom til jord,
himmelens freds med Guds ord,
æren er Guds i det høje!

Julen er kommen med solhverv for hjerterne bange:
jul, med gudsbarnt i svøb, under englenes sange,
kommer fra Gud,
bringer os glædsbud,
æren er Guds i det høje!

Synger og danser og klapper i eders småhænder
menneskebørnene alle til jorderigs ender!
Født er i dag
barnet til Guds velbehag,
æren er Guds i det høje!

Grundtvig

En god og fredfyldt jul og nytår ønskes for os alle!

Esther Torp

150 forældre på skolebænken igen

Weekenden den 19.-20. november blev der på Ringe Fri- og Efterskole afholdt højskole for elevernes forældre, hvor ca. 270 deltog, heraf ca. 150 pårørende. Efter indkvartering og eftermiddagskaffe blev man inddelt på nogle hold, hvor der blev undervist i f.eks. syning i rulam, strategi for et bedre liv, dragebygning, billedvævning, Os og EDB og klip. Sideløbende var der aktiviteter for de mindste.

Ca. 30 elever deltog i borddækning og servering af den veltilberedte mad, som nogle af eleverne syntes var fråde. Efter aftensmaden var der folkedans og sanglege til alles store fornøjelse. Derefter var der kaffe, og aftenen sluttede med endnu et foredrag om Grundtvig, holdt af forstander Gunnar Kjær, ledsaget af 8-10 af digterens salmer.

Søndag formiddag var der fællesmotion i gymnastiksalen, og for de mere mageligt anlagte var der spadseretur i Ringes omegn med Kjær. Fra kl. 11-12 var der litteraturgennemgang for de voksne, mens de unge havde fri, og de mindste fik fortalt eventyr. Inden eftermiddagskaffen var der igen emnetimer, og den særdeles vellykkede weekend sluttede kl. 16. Et par sjove og festlige dage, hvor lærere, elever og forældre var sammen med hinanden på en anderledes måde end den sædvanlige.

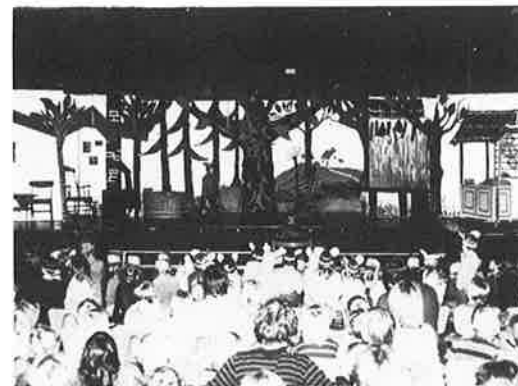
*Anette og Barbara
November 1983*

En hilsen fra friskolen

I år har vi valgt at fortælle lidt om livet i friskolen, i hverdag og fest, med nogle billeder fra året der er gået.

Hermed de bedste hilsner til årsskiftets læsere
*fra børnene og lærerne
i Ringe Friskole*

*Skolekomedien
i år var »Dyrene i
Hakkebakke-
skoven».
Hele skolen deltog.*

Skuespillere fra
»MAS« besøgte os
og spillede
»Anton og Janus«.

Fastelavnsfest.

Skolens kor.

*5. klasse arbejder
med på model
af legepladsen.*

*Legepladsen under
opbygning.*

*Den nye
børnehaveklasse.*

*Gunnar Kjær
fylder 60 år.*

*1. klasse lærer at
bruge svævebanen
under kyndig
vejledning af
Kirsten
og Marianne.*

Elevhilsener

Kære venner!

Tak for opfordringen. Jeg vil nu skrive nogle oplevelser, for at give jer et indblik i hvad der er hændt for mig efter det 10. skoleår.

Jeg tog en lærlinge-uddannelse i en skotøjsforretning, og var efter endt læretid i et supermarked. Jeg har gået arbejdsløs i 1 års tid og i den periode tog jeg på et introduktionskursus, der blev oprettet af AOF, som står for Arbejdernes Oplysnings Forbund. Det varede i 14 dage, og da vi havde det godt og det var spændende, planlagde vi 12, som deltog på kurset, at finde nogle emner med henblik på at få en daghøjskole stablet på benene. Det lykkedes i samarbejde med en skoleleder og bestyrelsen for AOF. Det blev til 5 gode og lærerige uger. Det, vi havde valgt af emner, som kom på skemaet, var: Tegning-oliemaling, medie-dannelse, møde- og tale teknik, ny teknologi. Det er første gang, der har været en daghøjskole fra AOF i Skælskør, og det er et godt tilbud til alle arbejdsløse, og flere burde benytte sig af at oprette noget sådant.

Dette kursus satte mange tanker igang, og jeg var frisk til at gå til den og finde ud af at få en anden uddannelse.

Det er jeg nu begyndt på den 8/8-1983 på en helt *ny uddannelse* som håndarbejds lærer på Nykøbing F Håndarbejdsseminarium. Det er nemlig sådan, at man begyndte at uddanne håndarbejds lærere i 1979 på landets 7 håndarbejdsseminarier. Nogle af skolerne har ikke eksamen, men det har vi her på Nykøbing F Seminarium. Uddannelsen varer i 2½ år og består af 5 semestre. Første semester er en grunduddannelse i de 2 hovedfag nemlig: Syning-tilskæring og stoftryk-batik. Her i november skal vi have valg om de fag vi skal fortsætte med fra 2. til 5. semester. Der bliver de 2 hovedfag og af tilvalgsfag har vi følgende: spinding og kartning – sprang – håndstriik eller maskinstriik – billed-

vævning – rammevævning – træ- og metalsløj – læder- og skindarbejde – plantefarvning – knipling. Det er spændende hvilke fag det bliver. Ud af alle disse muligheder, vil det være muligt at 3 forskellige tilvalgsfag kommer op at stå. En god ting er at vi ud fra egne ideer tegner og konstruerer f.eks. skjortebluser og nederdele. Sådant noget som klodser til stoftryk skærer vi selv og til rammetryk laver vi papirklip eller skærer mønsteret ud i plastik og dupper farven på med skumgummi. Det er en inspirerende måde at arbejde med tingene på. Mine muligheder efter endt uddannelse er at undervise i aftenskoler eller fri- og efterskoler – ungdomsskoler, og der er sikkert flere muligheder, bl.a. er der arbejdsløshedsprojekter i gang, hvor man bruger lærere som os, fordi vi kan mange praktiske ting når vi har denne uddannelse. Fag som psykologi – samfundsorientering – kunst- og kulturhistorie er noget vi også skal have.

Det var så det, jeg havde at fortælle jer i dette indlæg, håber vi gamle elever fra skoleåret 1973-74 ses til sommer.

Med venlig hilsen fra Lone Andersen

Hej alle fra 73-74!

Efter skoletiden i Ringe tog jeg på Dekoratorsskole i Svendborg i 6 mdr., fik så arbejde i Årslev Børnehave som medhjælper i 1½ år, tog videre på Uldum Højskole i 5 mdr. Der mødte jeg Jens som jeg bor sammen med. Vi flyttede til Billund og senere til Mors. Her har vi boet siden 77 og jeg arbejder som uddannet sygehjælper på et plejehjem 7 nætter – 7 fri. Det er min mening at blive sygehjælper. Vi fik i februar 80 en datter og i september 83 en søn.

Hilsen Jane Jeppesen
Hovedstrædet 35, V. Assels
7990 Ø. Assels, Mors
Gl. adr.: Skovrevlgyden 6,
5653 Nr. Lyndelse, Fyn.

PS. Hvor er den vandrebog vi 7 piger lavede lige efter vi forlod skolen? Skal den ikke findes og igang igen?

Hej elevhold – 1973-74!

Det er ufatteligt, at der er gået 10 år. Jeg husker de 10 måneder som om det var i går, men hvad er der så ellers sket i de 10 år for mig? Da jeg kom hjem, hjalp jeg min far på gården i nogle år med landbruget, men jeg syntes ikke rigtigt det var noget, så i april måned 1978 gik jeg i lære som automekaniker og skulle have været færdig i okt. 81. Men i nov. 1980 blev jeg syg. Jeg havde fået sukkersyge og kom på sygehuset og blev indstillet på at få insulin. Det gik godt i en 14-dages tid, men så blev jeg syg igen. Jeg fik noget nervebetændelse, og det gik jeg med til hen på sommeren 81. Men inden da havde jeg fået problemer med mine øjne, så jeg kom til Odense og fik nogle laserstrålebehandlinger, og det kneb med at lave mit arbejde som automekaniker.

I foråret 1982 fik jeg en stor blødning på mit venstre øje, så jeg kunne ikke se noget på det, og det højre kunne jeg næsten heller ikke se noget med, så jeg måtte holde op med at arbejde.

Efter sommerferien blev jeg opereret på mit venstre øje, men det lykkedes ikke. Men mit højre øje blev bedre, så jeg så helt godt indtil lige kort før jul, hvor der kom en blødning på mit højre øje. Og siden da er mit syn gået tilbage, og siden april måned i år har jeg ingenting kunnet se.

Efter sommerferien er jeg startet på et senblindekursus på Blindeinstituttet i København, hvor jeg er nu, og hvor jeg skal lære at færdes og klare mig selv, og så håber jeg på at komme igang med en uddannelse.

Men nu vil jeg slutte og ønske jer alle sammen rigtig glædelig jul og et godt nytår og håber at I allesammen kommer til »jubilæum« til næste år.

Mange hilsner fra
Niels Burgaard
Blindeinstituttet
Rymarksvej 1, 2900 Hellerup
eller
Højskolevej 48, 5882 Vejstrup

Sådan er det gået en gammel elev i de sidste ti år!

År 75 gik med en konstant søgen efter arbejde. Min ønskedrøm var at blive alsidig frisør. Det gav også resultat, hvilket jeg vil fortælle andre, som måske er ved at tabe modet: *bliv ved!* Det var heller ikke uden smerter i ordets forstand, da jeg var så uheldig, eller klodset om man vil, at mase mine tæer under en vogn. Som følge deraf fik jeg mit ben lagt i gips med gånæl.

Da jeg efter 6 uger kunne begynde at stavre rundt, stadig med gips på, søgte jeg job i en nærliggende frisørsalon. Frisøren syntes, det var meget friskt af en pige med gipsben, og spurgte med et smil, hvornår jeg havde lyst til at starte. Åh hvad, tænkte jeg, 6 uger endnu med gips, og jeg får ikke den elevplads, så jeg svarede, at jeg kunne begynde i morgen.

Frisøren mente nok, at jeg var lidt tosset, men syntes at dette burde belønnes, så pladsen var min. Så hvis du hører noget om en frisørelev, der hoppede rundt på gipsben de første 6 mdr. af sin læretid, så er det mig.

Da jeg var færdig, gik det mig som så mange andre, ingen job at få indenfor mit fag. Så må man jo finde på noget andet, det nytter ikke at gå i stå af den grund. På det grundlag har jeg været rundt og prøvet mange forskellige ting., og har på den måde fået en masse venner rundt omkring.

Nogle af de jobs jeg har haft: keramikfabrik, sålefabrik, oste-fabrik, skære snit grønt, plukke tomater, rengøring, havearbejde.

Nu har jeg lige fået et tilbud om at prøve at pelse mink, og hvorfor ikke? Derfor siger jeg: tab ikke modet, alle jer, som er uden arbejde, for en masse venner er der alle steder.

Nu er der jo nok nogen der spørger, hvordan kan man nå så meget på de 10 år. Det er lysten, der driver værket, siges der, men min tid er også blevet brugt til at stifte familie. Jeg er nu gift og har en dreng på 3½ år.

Så brug en skefuld fantasi, krydret med lidt lyst, æltes sammen til et sjovt og spændende liv.

En glad og optimistisk gammel elev
Grethe Østervang Jørgensen

Kære lærere og elever fra holdet 74/74!

Ja, så er det 10 år. Det er ikke til at forstå, at tiden går så hurtigt.

Fra et dejligt ophold på skolen, kom jeg i lære som reserve-delsekspedient på Volvo i Asnæs. Der var jeg i 5 år, hvorefter jeg rejste til Fiat i Fårevejle, hvor jeg stadig er ansat.

Jeg håber, I møder op allesammen til elevmødet til sommer, så vi kan få en rigtig god week-end.

Til slut vil jeg ønske jer en rigtig glædelig jul samt et godt nytår.

Venlig hilsen
Carl-Aage Larsen
Tuborgvej 2, 4540 Fårevejle

Kære kammerater fra 1973-1974!

Da jeg modtog brevet med opfordring om at skrive nogle linier, fik jeg lyst til at møde jer allesammen igen, men nu har vi jo chancen til jubilæumsfesten.

Jeg vil nu fortælle lidt om, hvad jeg har oplevet. Efter skolen kom jeg et år i huset i Højby. Da mødte jeg Jesper, som jeg nu senere er blevet gift med. Efter et år i huset, flyttede vi til Göteborg i Sverige, hvor vi boede i næsten 3 år, men så fik vi hjemve og flyttede til Odense.

Da startede vi med at forøge familien med en pige i december 1978, og jeg fik arbejde på AESEA, hvor jeg har arbejdet siden.

I januar 1982 flyttede vi ud i et dejligt rækkehus i Sanderum. I marts 1983 fik vi en dreng.

Hvis nogen af jer kommer forbi vores dør, er I velkommen til at kigge ind.

Hanne Nei (Pedersen) »Albani«
Morelvej 23, 5250 Odense SV
Tlf. 17 57 45

Hej alle fra holdet 1973-74!

Er det ikke ufatteligt at der er gået 10 år, siden vi gik ud fra Ringe? Jeg husker endnu, hvor vi var kede af at skulle fra hinanden, da det for de fleste havde været et dejligt år. Hermed vil jeg gerne opfordre jeg til at møde talrigt op til elevfesten den 2.-3. juni 1984, det kunne være hyggeligt at møde jer alle igen.

Efter at have taget 9. kl. i Ringe, tog jeg 10. kl. på en ungdomsskole i Dronninglund (30 km fra Ålborg). Der var udmærket at være, men jeg savnede Ringe meget og sammenlignede vel også de to skoler. Derefter kom jeg 1 år i huset på Fyn, så gik turen til et plejehjem i Svendborg, hvor jeg arbejdede som ufaglært sygehjælper om aftenen samtidig med, at jeg gik på handelskole om dagen. Jeg var heldig at blive optaget på sygehjælper-skolen, og i 1980 blev jeg færdiguddannet sygehjælper. Jeg arbejder nu om aftenen på Svendborg Sygehus. I april måned 1982 fik vi tvillinger, et par dejlige drenge som rigtig kan sætte liv i huset.

Det kunne være sjovt, hvis vi kunne følges ad til Ringe den 2. juni, kontakt mig evt.

Til slut ønskes alle en glædelig jul.

Mange hilsner

Helle Grønning

Mølmarksvej 81, 5700 Svendborg

Telf. 21 34 87

— — —

Hej med jer fra 1973-74!

Ja, så er det vores tur til at skrive til elevskriftet.

Efter at vi kom fra Ringe tog jeg 10. kl. i folkeskolen i Næsby. Så kom jeg i huset ved en familie på fire personer, som bestyrede en landbrugs, og med lidt hjælp derfra, fik jeg en læreplads i en brugs i Odense. I mellemtiden havde jeg mødt en som jeg troede jeg skulle tilbringe mine dage med, vi byggede hus i Åsum nær Odense, men gik fra hinanden nogle år senere.

Jeg var i mellemtiden blevet udlært som butiksassistent (den 1/1-79) og søgte om at komme til en afd. for at se lidt nye om-

givelser, og i efteråret 79 flyttede jeg til Årup. Der boede Martin, som jeg i mellemtiden havde mødt. I efteråret 81 flyttede vi tilbage til Odense, da Martin fik arbejde der. Jeg havde hele tiden arbejdet i Odense, og den 29/4-82 nedkom jeg med en søn (Morten), og begyndte at arbejde igen, men denne gang som slagterassistent, og det er jeg stadigvæk.

Det var i store træk, hvad der er sket for mig på de 10 år, og jeg håber, at så mange som muligt vil møde op 2.-3. juni.

En hilsen til lærerne og eleverne med ønsket om en god jul og godt nytår.

Susanne Baltzer Hansen

Ternevej 55, 5210 Odense NV

Tlf. (09) 16 49 27

— — —

Kære elevforening!

Som tak for invitationen til jubilæumsfrokosten vil jeg i korte træk fortælle min historie til årsskriftet.

Straks efter skolen var jeg heldig at komme i lære som skibstømrer på Marstal Træskibsværft. Det var meget interessant, læretiden var suppleret med ophold på teknisk skole i Helsingør, og i 78 var jeg udlært. Så gik turen til Civilforsvaret i Middelfart, hvor jeg i otte måneder lærte noget om brandslukning og redningstjeneste.

Derefter havde jeg i perioder arbejde på træskibsværftet i Søby, men som tiden gik, blev ledigheden indenfor faget større og større, så jeg lod mig omskole til svejser på specialarbejder-skolen i Svendborg. Jeg er nu ansat på Marstal Stålskibsværft, hvor vi bygger fiskekuttere til Grønland, og jeg håber, at der fortsat vil være arbejde der.

Min fritid bruger jeg mest til jagt og fiskeri. Jeg har en god fiskebåd, hvormed jeg også kan sejle længere ture, f.eks. til Tyskland. Mit jagttegn tog jeg iøvrigt i Ringe på skydebanen i Lombjerge.

Nu glæder jeg mig til at gense skolen og møde lærerne og mine gamle skolekammerater først i juni – det skal nok blive sjovt.

På gensyn og hilsen

Bo Raahauge

Fra elevforeningens bestyrelse

Ved elevmødet den 28. og 29. maj 1983 havde vi, som tidligere år, en stor og glædelig tilslutning af gamle elever.

Efter formandens beretning og regnskabet orienterede Søren Skov Johansen om vort tilbud om 10 års medlemskab i foreningen til den favorable pris af i alt 200 kr.

Vi kan allerede nu konstatere, at en hel del har benyttet sig af dette tilbud, og indbetalingsfristen er endnu på dette tidspunkt ikke overskredet.

Bestyrelsesvalget fik det uventede forløb, at Ulrik Hansen, som har været formand i adskillige år, ikke opnåede genvalg. Vi takker ham for den store interesse, han har vist, og hans aldrig svigtende interesse for Ringe Fri- og Efterskole.

Nyvalgt til bestyrelsen blev Lars Liengård, som I vist alle kender. Som suppleant valgtes Lars Kofod Hansen.

Efter generalforsamlingen konstituerede bestyrelsen sig med Søren Skov Johansen som formand, mens Birgit Aagaard genvalgtes som kasserer.

Vi gør allerede nu opmærksom på, at et punkt på næste generalforsamling bliver *forslag til vedtagelse af reviderede vedtægter for elevforeningen.*

Vi håber på lige så stor – eller større – tilslutning til elevmødet 1984, som afholdes i weekenden den 2. og 3. juni.

Venlig hilsen

Connie Madsen

Birgit Aagaard

Niels Nyholm

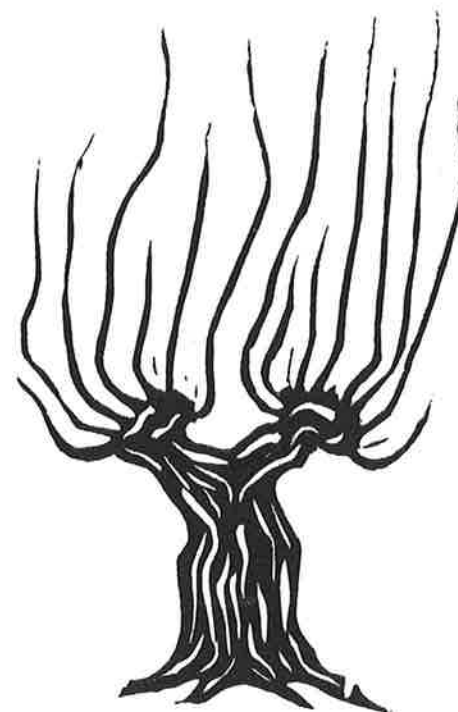
Søren Skov Johansen

Lars Liengård

Elevmødet 1984

Elevmødet afholdes i weekenden
2. og 3. juni.

Program og indbydelse udsendes.

Driftsregnskab 1982-83

Indtægter

Salg af årsskrifter, giro	14085,00	
Salg af årsskrifter, kontant	120,00	
Salg af årsskrifter til skolen	3438,00	17643,00
Indgået, elevmødet 1982		6875,00
Renter, girokonto	7,34	
Renter, bankkonto	934,00	941,34
Balance		25459,34

Udgifter

Trykning, årsskrift		15473,26
Porto		5170,50
Kuverter		40,80
Giroblanketter		390,40
Festtegn	62,30	
Musik, elevmødet	525,00	
Ekstra køkkenhjælp	424,00	
Kost, elevmødet	1500,00	2511,30
Forhandlingsprotokol		107,00
Befordring, bestyrelsesmøder		176,00
Gave, Kjærs 60 års dag		75,00
Adresseliste, jubilarer		500,00
Samlede udgifter		24444,26
Årets overskud		1015,08
Balance		25459,34

Status pr. 16/5-1983

Aktiver

Kassebeholdning	473,89
Girokonto	504,89
Bankbog	15200,87
Balance	16179,65

Passiver

Beholdning ved begyndelse	15164,57
+ overskud	1015,08
Beholdning ved slutning, balance	16179,65

Ringe, den 16/5-83, Birgit Aagaard

Regnskabet gennemgået og fundet i orden, 28/5-83.

Robert Hune-Rasmussen Esther Torp

Elevliste 1983-84

Bo Egebjerg Andersen, Ærtebjerggårdsvej 85, 5270 Odense.
Dorit Dal Andersen, Boltingevej 9, 5750 Ringe.
Kirsten Hjort Andersen, Rosenvænget 71, 5250 Odense SV.
Lise Andersen, Glæmosevej 6, 4340 Tølløse.
Birgitte Astrup, Ådalsvej 247, 5250 Odense SV.
Rene Beck, Fåborgvej 33, 5854 Gislev.
Anne Grethe Bendtsen, Ø. Hæsingevej 7, 5600 Fåborg.
Tina Lotte Benjaminsen, Weddelborgvej 7, 5592 Ejby.
Hanne Bock, Ulbjerggade 30, 6430 Nordborg.
Karsten A. Bostrup, Enebærhaven 11, 2620 Albertslund.
Heidi Boysen, Skyttegade 11, 5300 Kerteminde.
Vivian Normann Boysen, Slotsgade 8, 6300 Gråsten.
Stina Brovall, Morelvang 68, 3550 Slangerup.
Inge-Lise Weuge Børgesen, Ribevej 18, 6500 Vojens.
Lis Christensen, Rugtoften 15, Guderup, 6430 Nordborg.
Peter P. Christensen, Vinkelvej 2, Årslev.
Jon Dalgård Christiansen, Sædekildegårdsvej 157,
5250 Odense SV.
Johnny Christian Blume Clausen, Kærvej 272, 4220 Korsør.
Eva Jung Djernæs, Engkarsevej 8, 5400 Bogense.
Dorte Pietraszek Eriksen, Barkvej 20, 5960 Marstal.
Heidi Eriksen, Heibergsvej 23, 5700 Svendborg.
Kim Fischer, Ellingevej 65, 5863 Ferritslev.
Michael Eltong Frederiksen, Nørregade 3, Gårslev, 7080 Børkop.
Per Gormsen, Engelsvej 6, K. Søby, 5610 Assens.
Birthe Kristine Hansen, Odensevej 32, 5591 Gelsted.
Brian Hansen, Rågelundsvej 179, 5240 Odense NØ.
Charlotte Groth Hansen, Åbyskovvænget 4, 5881 Skårup.
Gitte Skriver Hansen, Strøbyvej 64, 5450 Otterup.
Hans Verner Kofod Hansen, Lyrsbyskov 4, 3751 Østermarie.
Jesper Michael Hansen, Skellerupvej 37, 5540 Ullerslev.

June Edsbjerg Hansen, Granvej 21, 5250 Odense SV.
Michael Bergquist Hansen, Borgm. Hansensvej 31, Kerteminde.
Vagn Duemose Hansen, Sentvedvej 33, 5871 Frørup.
Søren Harck, Lerbæksgården, Boserupvej 101, 4000 Roskilde.
Lisbeth Hedemann, Stenbækvej 50, 5600 Fåborg.
Brian Hestehave, Engdraget 39, 5270 Odense N.
Helle Riis Jacobsen, Lærkevej 24, Langesø, 6430 Nordborg.
Mette Mirani Jacobsen, Møllestranden 11, 5450 Otterup.
Pia Riis Jacobsen, Lærkevej 24, Langesø, 6430 Nordborg.
Anne Marie Aarlund Jensen, Byghøjvej 9, Bellinge,
5250 Odense SV.
Jacob Jensen, Middelfartvej 256, 5200 Odense V.
Leo Engelberg Jensen, Fynsvej 28, 5500 Middelfart.
Anders Jørgensen, Holmelund 25, 5560 Årup.
Hanne Jørgensen, Kongstrupvej 7, 4390 Vipperød.
John Jørgensen, Skolegade 4, Guderup, 6430 Nordborg.
Klaus-Henrik Jørgensen, Bøllemose 4, 5771 Stenstrup.
Poul Gunnar Jørgensen, Bøllemose 4, 5771 Stenstrup.
Nicolas van der Kam, Kielshøj 70, Farum.
Jørn Kock, Skovgårdsvej 10, 5863 Ferritslev.
Ulla Kock, Skovgårdsvej 10, 5863 Ferritslev.
Kenneth Knudsen, Ålsbovej 52, 5591 Gelsted.
Lena Kaagaard Kristensen, J. C. la Coursvej 10, 5000 Odense C.
Pia Kristensen, Longvej 6c, Refsvindinge, 5800 Nyborg.
Lone Kristiansen, Skovvej 1, Bred, 5492 Vissenbjerg.
Jens Merrild Krogh, Bækkevej 6, 5863 Ferritslev.
Kirsten Kruse, Krabbesholmvej 15, 4050 Skibby.
Mette Kaagh, Assensvej 78, 575 ØRinge.
Birgitte Larsen, Slænhaven 39, 5240 Odense NØ.
Flemming Larsen, Fjordvej 129, 5330 Munkebo.
Søren Larsen, Østerled 13, 6800 Varde.
Kenn Lund, Vernsgårdsvej 20, Lunding, 6100 Haderslev.
Connie Madsen, Hestehøjvej 158, 5260 Odense S.
Arne Richard Mogensen, Høje Dong 12, Lunde, 5771 Stenstrup.
Mette Aagaard Mortensen, Nr. Kettingskov, Augustenborg.
Carina Nielsen, Poppelvej 77, 2791 Dragør.

Jesper Kristian Nielsen, Rømparken 80, 4200 Slagelse.
Niels Christian Nielsen, Åbyvej 52, 5762 V. Skerninge.
Thomas Mejser Nielsen, Sandbjergvej 199, 5380 Dalby.
Thorsten Peter Siggård Nielsen, Kl. Berntsensvej 11, 5750 Ringe.
Alice Nutzhorn, Vårlyngen 35, 5270 Odense N.
Henrik Olsen, Idavej 8, 5800 Nyborg.
Ken Olsen, Longelsevej 23, Longelse, 5900 Rudkøbing.
Jette Yrsa Paulsen, Elmevej 35, 6520 Toftlund.
Anette Pedersen, Lærketofte 7, 5881 Skårup.
Jan Møller Pedersen, Rs. Nielsensvej 19, Særslev, 5471 Søndersø.
Karsten Bernhard Pedersen, Bøgevang 5, Brejninge,
4871 Horbelev.
Kirsten Vagn Pedersen, Enggårdsvej 11, 5792 Årslev.
Michael Kondrup Pedersen, Stikvejen 6, Brandsby,
5483 Kappendrup.
Mette Pelsen, Irisvej 4, 5750 Ringe.
Ole Popperud, Mårhøj 26, 8751 Gedved.
Niels Erik Povelsen, Roerslevvej 44, 5483 Kappendrup.
Jette Rahbek, Læsøvej 17, 4700 Næstved.
Barbara Jette Karlin Rasmussen, Sluttergyden 13,
5970 Ærøskøbing.
Erik Aalund Rasmussen, Regissevej 6, 5871 Frørup.
Lasse Rasmussen, Sandbakkevej 13, 4390 Vipperød.
Lone Charlotte Rasmussen, Vestervej 20, 5762 V. Skerninge.
Ulrik Balle Rasmussen, Kjærsholm, Thybovej 33, 8620 Kjellerup.
Brian Rosenkjær, Odensevej 14, 2. tv., 5260 Odense S.
Helle Sand, Højvænget 13, Svindinge, 5853 Ørbæk.
John Simonsen, Rensdyrløkken 30, 5210 Odense NV.
Anna Marie Schmidt, Lærkevej 30, 1. tv., Langesø,
6430 Nordborg.
Tina Sejer, Møllevej 2, 4534 Hørve.
Nis Svenstrup, »Stenhuggerhuset«, Brændekilde, 5250 Odense.
Tine Timmermann, Skovgyden 10, 5450 Otterup.
Ann Urban, Nederbyvej 8, 5800 Nyborg.
Ulla Wollbrink, Farversmøllevej 34, 6200 Aabenraa.
Henrik Wiborg, Ørbækvej 68, 5854 Gislev.

Indhold

Ved skolens formand	3
Kære gamle elever	5
At være eller ikke være	10
De grønne øer	12
Vi vil se land	15
Arbejdsløsheden – den rene mulighed	17
En 60-års dag	21
Grundtvig og tidens Danmark	27
Angst . . . tilværelse	35
Tanker ved rokken	38
For hvis du tror, du er noget	41
»Der er altid arbejde til dem, der vil arbejde« ...	42
Springgrav	45
Tanker »klokken fem minutter i tolv«	46
150 forældre på skolebænken igen	50
En hilsen fra friskolen	51
Elevhilsener	57
Fra elevforeningens bestyrelse	64
Driftsregnskab 1982-83	66
Elevliste 1983-84	68